СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 336
Артюх О.В.[1], Васильєв Д.О.[2]
[1]Артюх О.В., д-р екон. наук, проф. Одеський НЕУ
[2]студ. 5зф1м гр. ФМОІТ Одеський НЕУ

ДЕРЖАВНИЙ ТА НЕДЕРЖАВНИЙ АУДИТ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ТА ВЗАЄМОДІЇ

Аудит відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості фінансових звітів та діяльності підприємств. Він поділяється на дві основні категорії: державний (або внутрішній) аудит і незалежний аудит. Обидва типи аудиту є важливими для ефективного фінансового управління, однак їх ролі та цілі значно відрізняються. В цій доповіді розглядаються особливості кожного виду аудиту та перспективи їх взаємодії. Основні завдання державного аудиту включають виявлення порушень, запобігання втратам державних коштів, а також надання рекомендацій щодо поліпшення фінансового управління та контролю.

Основні особливості державного та незалежного аудиту:

Державний аудит – це перевірка, контроль та оцінка використання державних ресурсів з метою забезпечення їх ефективного і законного використання. Він здійснюється спеціалізованими державними органами, такими як Рахункова палата в Україні, і охоплює усі рівні бюджету. Ось кілька ключових особливостей проведення державного аудиту:

- Об'єктивність і незалежність: Державний аудит має бути виконаний незалежною організацією або інститутом, що забезпечує об'єктивність оцінок. Аудитори мають дотримуватися стандартів професійної етики та уникати будь-яких конфліктів інтересів.
- Дотримання стандартів: Державний аудит виконується відповідно до національних та міжнародних стандартів аудиту. Це забезпечує єдність методології та допомагає у порівнянні результатів між різними організаціями або країнами.
- Повнота і точність: Аудитори повинні забезпечити, що всі фінансові операції були документовані точно та повністю. Вони використовують різні методи, такі як вибіркова перевірка, аналіз та порівняння даних, щоб переконатися у точності звітності.
- Звітність: Після завершення аудиту готується детальний звіт, який включає опис процедур, які були виконані, результати цих процедур і рекомендації за їх результатами. Звіт публікується, щоб громадськість могла оцінити результати аудиту.

- Запобігання та виявлення шахрайства: Однією з ключових функцій державного аудиту є запобігання та виявлення шахрайства, неефективності та корупції в державному секторі. Аудитори використовують спеціалізовані техніки для ідентифікації потенційних проблем.

- Відгук на рекомендації: Організації, що були проаудитовані, зобов'язані відреагувати на рекомендації аудиту та здійснити необхідні заходи для виправлення виявлених проблем. Процес відгуку також моніториться.

- Співпраця з іншими контрольними органами: Часто державні аудитори співпрацюють з іншими регуляторними та контрольними органами, як внутрішньодержавними, так і міжнародними, для обміну інформацією та покращення загальної контрольної діяльності.

- Навчання та розвиток: Ефективні державні аудиторські організації забезпечують постійне навчання та розвиток своїх аудиторів, щоб вони залишалися оновленими щодо найновіших практик та технологій.

Недержавний аудит – це незалежна перевірка фінансових звітів організації (компанії) здійснювана аудиторськими фірмами або приватними аудиторами. Метою є забезпечення довіри акціонерів, інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін до фінансових звітів компанії. Недержавний аудит спрямований на перевірку достовірності фінансової звітності, відповідності бухгалтерського обліку стандартам (наприклад, МСФЗ), а також на ідентифікацію ризиків у фінансовій діяльності підприємства. Ось кілька ключових особливостей проведення недержавного аудиту:

- Незалежність аудитора: Основною характеристикою недержавного аудиту є незалежність аудитора від організації, над якою проводиться аудит. Аудитор або аудиторська фірма повинні мати можливість діяти об'єктивно і не бути пов’язані із клієнтом діловими, фінансовими чи іншими відносинами, що можуть вплинути на незалежність їхніх суджень.

- Стандарти аудиту: Аудит проводиться згідно з встановленими національними чи міжнародними стандартами аудиту, такими як Міжнародні стандарти аудиту (ISA) або національні аналоги. Ці стандарти визначають методологію проведення аудиту, включаючи планування, виконання, документування та звітування.

- Планування аудиту: Ефективне планування є ключовим для забезпечення якості аудиту. Аудитори повинні розуміти бізнес-модель клієнта, його ризики та контрольне середовище. На цій стадії визначаються основні ризикові зони і методи їх перевірки.

- Збір доказів: Аудит передбачає збір достатніх та відповідних доказів, які підтверджують фінансову інформацію. Аудитор використовує різні аудиторські процедури, включаючи опитування, перевірку документації, спостереження, розрахунки тощо.

- Висновок та звітність: На завершення аудиту аудитор формує висновок про достовірність фінансової звітності аудитованої організації. Аудиторський звіт представляється керівництву компанії або оприлюднюється, залежно від вимог законодавства або договору з клієнтом.

- Етичні норми: Аудитори повинні дотримуватись високих етичних стандартів, включаючи чесність, об'єктивність та професійну компетентність. Вони також повинні зберігати конфіденційність інформації, отриманої в ході аудиту.

- Відповідальність аудитора: Аудитор несе професійну відповідальність за якість проведеного аудиту і може бути юридично відповідальним за недоліки в роботі, якщо вони призведуть до фінансових втрат для сторін, які покладаються на аудиторський звіт.

- Взаємодія незалежного та державного аудиту:

- Співпраця між цими двома видами аудиту може підвищити ефективність контролю над фінансовими процесами в організації.

- Обмін інформацією між державними та незалежними аудиторами може допомогти виявленню та усуненню порушень.

- Взаємодія може також включати спільні навчання та семінари для підвищення кваліфікації аудиторів.

Перспективи взаємодії:

- Розробка та впровадження загальних стандартів для обох видів аудиту.

- Запровадження електронних систем обміну даними між державними і незалежними аудиторами для поліпшення прозорості процесів.

- Залучення незалежних аудиторів до оцінки результатів діяльності внутрішніх аудиторів та впровадження взаємних аудиторських перевірок.

Таким чином, нам належить осмислити, що ж лежить в основі аудиту: свій специфічний предмет дослідження або найважливіша теоретико-прикладна проблема. Відоме і досить широко розповсюджене трактування предмета дослідження аудиту - фінансово-господарська діяльність, бухгалтерська (фінансова) звітність, факти господарської діяльності - не витримують критики в силу того, що й інші економіко-прикладні знання також мають аналогічний предмет дослідження [2].

На нашу думку, аудит має багатопредметне поле: суспільні відносини, які безпосередньо пов'язані як із здійсненням специфічного виду фінансового контролю - «власне аудиту», наданням широкого спектру супутніх аудиту послуг, так і з управлінням економічним і соціальним розвитком господарюючих суб'єктів, держави, суспільства за допомогою використання аудиторської інформації.

У відсутності чітко визначеного предмета дослідження, аудит, на наш погляд, доцільно визнати формою наукового пізнання, що є результатом

наукового дослідження, тобто такого дослідження, яке спирається головним чином на міждисциплінарну методологію. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить простежити його взаємозв'язок з математичними, культурологічними, правовими та іншими науковими напрямами. Визначеність наукового статусу аудиту дозволить ефективно використовувати розробки інших наук і наукових знань для оптимізації аудиту в цілому, для розуміння його системного характеру [4].

Перспективи майбутньої взаємодії будуть аналізуватися через призму потенціалу для підвищення загальної якості державного управління та важливості ролі аудиту в запобіганні корупції та підвищенні прозорості в державному секторі. Висновки та рекомендації розробляються на основі аналізу вже існуючих практик співпраці, які можуть бути удосконалені або адаптовані для вирішення специфічних національних викликів [5].

Отже, взаємодія між незалежним та державним аудитом має великий потенціал для підвищення ефективності та надійності фінансового управління в організаціях. Через посилення цієї взаємодії можна досягти вищої прозорості та підвищити довіру інвесторів та громадськості до фінансових звітів компаній. Однак, успішна реалізація цих перспектив вимагатиме зусиль з обох сторін, а також підтримки на державному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бардаш С. Удосконалення державного фінансового контролю: праксеологічний дискурс. Облік і фінанси. 2022. № 3(97). С. 38-45

2. .Економічна експертиза : теорія, методологія та організація : монографія / М. Лучко, Л. Будник, І. Гарбарець [та ін.] ; за заг. ред. М. Лучка. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 308 с.

3. Ковтуненко К. В., Бондаренко К. О. Сучасний фінансовий контроль операцій на підприємстві: його сутність та особливості. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 12/2. С. 10–14.

4. Нормативно-правова база. Державна аудиторська служба України. URL: https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/561

5. Сисоєва І. М. Особливості аудиту у країнах європейського союзу. Інвестиції: практика та досвід. 2021. №3. С. 26-31.